

ПЕТРО СОЛОМАТІН: КРАЄЗНАВЕЦЬ, ЖУРНАЛІСТ

Стаття містить відомості про біографічні дані та науковий доробок краєзнавця Петра Соломатіна. В статті подано огляд статей краєзнавця-журналіста, проаналізовано основні напрямки його дослідницької, просвітницької, науково-екскурсійної та громадської діяльності. Авторка піднімає проблему необхідності збереження дослідницької спадщини Петра Соломатіна та подальшого її вивчення дослідниками, врахування його висновків і пропозицій щодо збереження історичного обличчя міста та історичної пам'яті.

Ключові слова: краєзнавство Миколаївщини, історіографія проблеми, дослідження, просвітницька діяльність.

Історія кожного регіону традиційно висувала з своєї когорти окремих талановитих краєзнавців, гармонійних талантів. Незважаючи на зміну в політичній та ідеологічній сферах, доробок окремих з них притягував та притягує погляди дослідників. Одним з таких малодосліджених краєзнавців і є Петро Соломатін. Мета даного дослідження полягає в тому, щоб систематизувати та узагальнити науковий та творчий доробок краєзнавця «з великої літери».

На думку авторки, Петро Соломатін – журналіст, краєзнавець, педагог і шахматист – посідає особливе місце серед краєзнавців Миколаївщини. Слід зазначити, що Олександр Умеренков, даруючи Петру Соломатіну видання своєї книги «Корабелы живут над Бугом», написав: «Дорогому Петру Івановичу – патріарху краєзнавства від учня та однокласця з вдячністю за добрі поради та інформацію про старий Миколаїв. 09.02.1978» [5].

Петро Соломатін встиг написати сотні статей про старий Миколаїв та видатних особистостей, з ім'ям яких пов'язана історія міста. Мріяв видати власну книгу. Але саме через те, що цікавила його не «героїка революції», що писав він не з позицій марксистсько-ленінської ідеології, що приваблювала його як дослідника історія та культура Миколаєва переважно ХІХ століття, крім того, він не був членом компартії, тому книгу видати йому не дозволили.

Сьогодні, на жаль, ім'я краєзнавця Петра Соломатіна майже забуто. Короткі відомості

про журналіста та краєзнавця Петра Івановича Соломатіна надає енциклопедичний словник «Миколаївці» [4]. Посилання на статті П. Соломатіна знаходимо в збірці державної обласної універсальної наукової бібліотеки ім. О. Гмирьова «Вулиці Миколаєва розповідають (до 200-річчя міста). Рекомендований покажчик літератури» [2].

На жаль, авторці не вдалося знайти в статтях та монографіях з історіографії краєзнавства посилання на друкований доробок Петра Соломатіна [1, 3].

Петро Іванович Соломатін (23 вересня 1910 року – 21 вересня 1989р.) народився в родині робочого депо залізничної станції «Миколаїв». І після закінчення школи №3 міста Миколаєва та ФЗО в 1929 та 1930 рр. працює учнем токаря в тому ж депо. В 1931-1932 рр. – інструктор слюсарної майстерні та викладач технології металів. В 1932-1933 рр. – технолог-консультант на заводі ім. 61 комунара. З 1937 року навчався у Миколаївському учительському інституті.

Першими кроками на журналістській стежині стала стаття 1938р. в місцевій газеті. Корінний миколаєвець, Петро Іванович Соломатін впродовж 50 років вивчав історію рідного краю, ділився своїми відкриттями з читачами на сторінках газет «Бугская заря», «Південна правда», «Вестник Прибужья» та інших.

З 1944 по 1947 роки Петро Соломатін працює в редакції газети «Південна правда» виконуючим обов'язки завідувача культ-

відділом, заступником відповідального секретаря, а також виконуючим обов'язки завідувачого відділом промисловості газети. З 1947 по 1949 рік П. Соломатін – старший інспектор комітету у справах фізичної культури та спорту при Миколаївському облвиконкомі. В 1950-1954 рр. Петро Соломатін працює на Миколаївському машинобудівному заводі ПТО, а в 1954 -1967 рр. викладає креслення в СШ № 15 та СШ № 4. В цей період відвідує засідання секції істориків-краєзнавців у Обласному краєзнавчому музеї.

Відповідно до рішення Держбуду УРСР від 19 листопада 1966 року за №39 та розпорядження № 314-р виконкому Миколаївської обласної ради депутатів трудящих від 15 травня 1967 року створено комісію для проведення інвентаризації художніх та історичних цінностей в пам'ятниках архітектури Миколаївської області, до складу якої він входив. В 1967-1968 рр. Петро Соломатін працює відповідальним секретарем Української спілки охорони пам'ятників історії та культури. В 1968-1971 рр. Петро Соломатін працює в Палаці піонерів тренером з шахів, бере участь в змаганнях. Був тренером команд шахістів, суддею та організатором багатьох змагань з шахів. Слід звернути увагу, що він здобув звання кандидата в майстри спорту СРСР з шахів, звання судді республіканської категорії.

З 1972 року стає членом спілки журналістів СРСР. Перебуваючи на пенсії, працює позаштатним кореспондентом газети «Южная правда».

В різні періоди дослідницької роботи об'єктами його вивчення були: історія перших поселень на Миколаївщині, будівництво першої верфі, що втілилось в статтях: «Как был основан наш город» [6; 4], «Перші будівники Миколаєва (до 200-річчя міста)», «Як виник Миколаїв» [7; 4], «Заснування міста» [8; 4]. Цікавили дослідника також особистості, імена яких пов'язані з історією міста: полководці М.І.Кутузов («М. І. Кутузов на Миколаївщині» [9; 4]) та О.В. Суворов («Пам'ятник полководцю» [10; 4]), адмірал Г.І. Бутаков («Адмірал Бутаков» [11; 4]), адмірал П.С. Нахімов («Флотоводець П.С. Нахімов у Миколаєві» [12; 4]), «перший громадянин міста» М. Фалєєв («М.Л. Фалєєв» [13; 4]), командир «Меркурія» О.І. Казарський

(«Герої Меркурія» [14; 4]) та інші. В його роботах читачі відчували неприховану небайдужу, активну громадську позицію ентузіаста, наприклад, в статті «За проектом великого зодчого» [15; 4] автор одним з перших піднімав питання про необхідність вшанування пам'яті архітектора І. Старова: «Заслуги Івана Єгоровича Старова у плануванні нашого міста надзвичайно великі. І мабуть, варто до 200-річного ювілею Миколаєва одну з вулиць старої частини міста назвати ім'ям великого зодчого».

Петро Соломатін досліджував не лише приватне життя історичних постатей, а також і їх вплив на перебіг історичного процесу рідного краю. Наприклад, в статті «Пам'ять про видатного полководця» дізнаємося, що адмірал С.Й. Макаров вніс важливі пропозиції щодо непотопляємості суден, зробив важливі дослідження у Босфорській затоці про обмін вод Чорного та Середземного морів, є автором 2-х наукових праць за наслідками подорожі Тихим океаном, зробив удосконалення в конструкції криголама, сприяв оснащенню кораблів радіоустановками тощо. Інформацію про науково-дослідну роботу флотоводців автор доносить також в статтях «Рідкісні екземпляри творів адмірала С. Макарова», «Адмірал Лазарев» [16; 4]. В своїх просвітницьких статтях автор поширював інформацію про те, що людина, яку пам'ятають як головного командира Чорноморського флоту і портів, Миколаївського воєнного губернатора, М.П. Лазарев брав участь у найбільшій науковій експедиції знаменитого мореплавця Белінсгаузена, створив свою особливу школу виховання моряків, а адмірал Г.І. Бутаков – автор підручника «Новые основания пароходной тактики» [11; 4].

Петро Соломатін розповідав своїм читачам про те, як пов'язані з історією міста життя та діяльність видатного хірурга М. Пірогова («Н.И. Пирогов в Николаеве» [17; 4]) та відомого вченого В. Каразіна («Український Ломоносов» [18; 4]), Ф. Піроцького – інженера, який спроектував електричний трамвай, академіка В. Образцова («Юбилей земляка» – до 100-річчя з дня народження вченого), В. Рюміна – пропагандиста ідей К. Цюлковського, конструктора зварювальних автоматів Н. Бенардоса («Автор голубой дуги» [19; 4]) тощо.

В статті «Конструктор ракет» [20; 4] досліджує доробок видатного конструктора ракет К. Константінова – вченого в галузі механіки, засновника і командира ракетного заводу в Ракетному урочищі з 1867 року. Доречі, дирекція ракетного заводу в XIX ст. знаходилась по вул. Артилерійській, 1 (зараз Артилерійська, 11), в цьому будинку з 1944 року до кінця життя мешкав Петро Соломатін. Він переймався питанням збереження будинку як архітектурної та історичної пам'ятки і в статті «У истоков ракетодинамики» [21; 4] розповідав читачам про шефську роботу учнів ПТУ №18 по збереженню будинку. Історичні пам'ятки вулиці Артилерійської неодноразово привертала увагу дослідника, що втілилось в статті «Вулиця Артилерійська» [22; 4].

Таким чином, можна зазначити, що статті Соломатіна – це роздуми про те, як зберегти для нащадків пам'ять про минуле міста, його неповторний архітектурний ансамбль. В статті «На месте старого Магистрата» [23; 4] було здійснено історичний огляд будинків на площі Соборній, які не збереглися, та наводились ілюстрації і коментарі.

Назви статей відображали біль журналіста-патріота міста. Одна з них – «Самое ценное надо сохранить» [24; 4] – відгук на статтю Р. Молчанова «Кому нужны эти старые дома». Це своєрідна заочна екскурсія центральними вулицями міста. Багато цікавого автор розповідає з історії будинків по вулицях Нікольській, Фалєєвській, Артилерійській та інших. В цій статті звучить заповітна мрія журналіста-краєзнавця: «Мысль о создании в Николаеве заповедной зоны заслуживает серьёзного внимания и поддержки. В неё должны войти улицы от Адмиральской до Плехановской (Потёмкинской) и от Артиллерийской до Московской. Но что делать с пришедшими в ветхость домами, не представляющими интереса и оказавшимися в заповедной зоне? Конечно, их надо снести, избегая повышенной этажности, построить новые здания, характерные для архитектуры периода застройки Николаева» [24; 4].

В статті «Поиски дома В.И. Даля» [25; 4] П. Соломатін висвітлив історію пошуків будинку родини Даля Українською спілкою охорони пам'яток історії та культури, розкрив маловідомі на той час факти життя відомого письменника та етнографа.

При підготовці до написання своїх робіт П. Соломатін досліджував газету «Южанин», журнал «Русская старина», архівні фонди міського та обласного державних архівів, спілкувався з живими свідками та учасниками подій, фахівцями та експертами.

Іноді знайдені кілька інформаційних рядків старих видань давали краєзнавцю поштовх для нового пошуку. Саме так з'явилась стаття «На трассе Индоевропейского телеграфа» [26; 4] – про перший телеграф у нашому місті. Краєзнавець наголошував, що за адресою вул. Херсонська, 8 до 1933 року знаходилось службове приміщення спілки Індоевропейського телеграфу, тому будинок є своєрідною пам'яткою світової науки, і закликав Миколаївську обласну організацію Української спілки охорони пам'ятників історії та культури взяти його на облік.

До цієї спілки була спрямована і стаття «Требуется реставрации» [27; 4] – про будинок по вул. Артилерійській, 13, в якому мешкав В. Рюмін, зупинявся В.Гаршин, гостювали актори В.Комісаржевська, брати Роберт і Рафаїл Адельгейми – пізніше народні артисти, А. Яблочкіна. П. Соломатін закликав не тільки реставрувати будинок, але й замінити меморіальні дошки, які потребують уточнення. Багато років кропіткої роботи з історичною літературою та архівним джерелами, листування з театрами та музеями різних куточків країни знадобились краєзнавцю, щоб познайомити миколаївського читача з фактами відвідування міста Миколаєва видатними діячами культури. Наприклад, стаття «Богатырь русской оперы в Николаеве» [28; 4]) розповідає про гастролі співака Ф. Шаляпіна в Миколаєві влітку 1899р., в статті використано цитати з рецензій газети «Южанин», є посилання на газети Одеси 1899 року. Цікаві подробиці містять статті про перебування в місті майстрів слова О. Пушкіна, В. Маяковського («Маяковській на півдні України» [29; 4]) та ін. На особливу увагу заслуговує його стаття «Пушкін на Миколаївщині» [30; 4], в якій журналіст згадує про п'ять відомих відвідувань нашого міста великим поетом.

Увагу дослідника привернула маловідома на той час широкому читачу постать Петра Вейнберга, автора романса «Он был титуля-

рний советник...». В статті «Поет і журналіст», яка вийшла до 155-річчя поета [31; 4], Петро Соломатін відкрив для читача «нового» Вейнберга: науковця, перекладача, критика, професора літератури. З Миколаєвом пов'язане життя ще одного поета – В.І. Богданова: тут поет служив, та навчались обидві його доньки («Автор «Дубинушки» [32; 4]).

Статті Петра Соломатіна містять точні, перевірені факти, але в них відчувається ставлення автора до подій минулого. Так, в статті «Горький в Прибужжє» [33; 4] краєзнавець не тільки описав трагічні події перебування письменника в селі Кандибіно, в Миколаєві, Очакові, але і жалкує, що не дійшли до сучасності імена лікарів та медичних сестер, які врятували йому життя. Краєзнавця П. Соломатіна цікавили подробиці міського життя в XIX столітті в різних його проявах, наприклад, стаття «Спустя сто лет» [34; 4] розповідає про історію професійної освіти на Миколаївщині від першої ремісничої школи до сучасності. Сторінкам історії народної освіти та освітянської преси присвячена стаття «Голос сільського учителя» [35; 4] – про нужденне життя сільських педагогів минулого. Увагу привертають знакові для міста події минулого: «Заснування газети в Миколаєві» [36; 4] – про перший випуск періодичного видання «Николаевский вестник» в 1865р.; стаття «Столетие городской почты» [37; 4], «Миколаївському морському порту – 100 років», «Железнодорожный вокзал». Більшість з таких статей пов'язують минуле та сучасність міста. Про розвиток міського транспорту в нашому місті розповідає стаття «От линейки до такси» [38; 4].

Не залишилась без уваги дослідника історія миколаївського спорту: «Первые между-городные матчи по футболу» [39; 4], «Коли забили перший гол» [40; 4], «Іван Піддубний в Миколаєві» – про відомого силача Івана Піддубного. Спортивна і транспортна теми пергукувались у статтях «Ювілей велосипеда» [41; 4], «На автомобілі по Миколаєву» [42; 4], «Автомобильная гонка Николаев-Одесса» [43; 4]. До останньої статті додавалась ілюстрація – унікальна поштова картка з колекції Петра Соломатіна, видана в Парижі на пам'ять про автомобільні перегони, про які йдеться в статті.

Публікації «Из прошлого живой фотографии в Николаеве», «О первом сеансе кино в нашем городе» розповідали про перше знайомство миколаївців з кінематографом і містили подробиці щодо демонстрації кінофільмів на початку XX ст.: «Проектор тогда устанавливался позади экрана, который хорошо смачивался водой, чтобы зрители видели киноизображение «на просвет». Така увага до побутових деталей минулого свідчить про ґрунтовне науково-методично обізнане ставлення журналіста та краєзнавця до історичного дослідження. Наприклад, стаття «Перші «живі фотографії» не тільки знайомить читача з першими кінопоказами в Миколаєві та першими кінотеатрами, вона розповідає про важкі умови роботи кіномеханіків, про перші зйомки в Миколаєві – на заводі ім. Носенка, в порту та в місті.

Фактично в статтях Петра Соломатіна постає Миколаїв минулого: «По улицам Николаева» [44; 4] – про діяльність архітектора М. Старова, про план міста та назви вулиць; «Стрілка» [45; 4] – про русло Інгулу від давніх часів до сьогодення. Публікації П. Соломатіна знайомили читачів з історією топонімів Миколаєва («Ліски» [46; 4], «Спаське урочище» [47; 4]); стаття «Бугские мосты» [48; 4] містить інформацію про історію переправи через Південний Буг. Такі статті виходили під рубриками «Пам'ятні місця рідного краю», «Из блокнота краеведа», «Уголок краеведа», «Николаев раньше и теперь», «Наш календарь», «Исторические уголки Николаева». Картинки міського життя минулого змальовані П. Соломатіним в статтях рубрики «Из записной книжки краеведа (по страницам старых газет)». Одна з них звернена до матеріалів газети «Юг» за 11.07.1901, в яких йдеться про врегулювання питання щодо тривалості робочого дня підмайстрів циркульної справи: вони вимагали його скорочення від 18 до 14 годин на добу.

Окремий аспект наукового доробку П. Соломатіна – його статті, які є літописом сучасника подій. І літопис цей починається з 40-х років XX століття: «Ми їдемо по нерівному і звистому шляху, що тягнеться вздовж річки Південний Буг... Швидко одне за одним проносяться села, а обабіч шляхів лежать вирвані, зламані телеграфні стовпи, розбиті літаки, танки, «Тигри» – сліди недавньої ха-

пливої втечі гітлерівців» («Вознесенськ» [49; 4]). Окремі статті торкалися розбудови міста та розвитку промисловості («Бугские мосты», [50; 4], «Строится речной вокзал» [51; 4], «С пульта дежурного» [52; 4]). Такий літопис сучасника продовжується в роботах П. Соломатіна до середини 80-х років («Соляни» [53; 4]), «Вздвж по Пушкінській» [54; 4]. Деякі з таких статей Соломатін підписав псевдонімами: П. Іванов («Сторічний ювілей миколаївського порту») та П. Ванін («Навигация завершилась» [55; 4], «Помогает «КИ-СИ-5» [56; 4]).

Закликає дослідник більш пильно придивлятися до того, що поруч, адже приводом для здивування може бути навіть дерево. «Интересное дерево» [57; 4] – так називається стаття, яка розповідає про софору японську. Петро Соломатін називав в ній сквери та вулиці, де росте дерево, та познайомив читачів з історією появи софори в Миколаєві: на початку ХХ століття її привіз із Порт-Артура миколаївський лікар, захоплений лікувальними можливостями рослини.

Цікавила Петра Соломатіна і історія краєзнавства. В статті «Старовинна брошура про Миколаїв» [58; 4] він розповів про брошуру видання 1864 року, яка присвячена історії заснування міста, визначала цікаві сторінки історії міста і була адресована молоді. Цій же темі присвячена стаття «Рідкісна брошура про місто корабелів» [59; 4].

Ще одним напрямком діяльності Петра Соломатіна були рецензії на путівники. Так, в газеті «Южная правда» вийшла низка його статей-рецензій: на путівник «По Південному Бугу» видавництва «Маяк» (автор – Е.О.Некрасов) [60; 4], на книгу «Путеводитель авто туриста по Украине» видавництва «Будівельник» (стаття «По дорогам нашего края») [61; 4] та ін. Володіючи глибокими знаннями з історії рідного міста, Петро Соломатін важливого значення надавав точності наведених історичних фактів. Тому, відмічаючи позитивні сторони путівника «Город корабелов Николаев» (автор В.І.Гуйван) в рецензії «По родному городу» [62; 4], П. Соломатін указав на окремі помилки.

Важливою подією в житті міста вважав П. Соломатін створення в Миколаєві обласної організації Українського товариства охорони пам'яток історії і культури (стаття «Свідки нашої історії і культури»).

На засіданні обласної організації Української спілки охорони пам'яток історії і культури, відповідальним секретарем якого Петро Соломатін працював у кінці 60-х років, ним неодноразово ставилися питання охорони культурної спадщини. Петро Іванович ініціював відкриття меморіальних дошок О.М. Горькому, В.М. Гаршину, В.І. Далю, В.В. Рюміну.

Не тільки статті, але й громадська діяльність Соломатіна були спрямовані на те, щоб привернути увагу жителів міста до проблем охорони культурної спадщини: Петро Іванович часто виступав на обласному телебаченні, в 1960-і роки вів телепередачу «Знаешь ли ты свой родной край», в якій знайомив містян з історією Миколаївщини. До 100-річчя з дня народження письменника Максима Горького за його сценарієм на обласному телебаченні було знято 10-хвилинний фільм «Горький на Николаевщине», в 1970-1980-і – читав лекції для екскурсиводів бюро подорожей та екскурсій, часто виступав з лекціями про рідне місто на радіо, в школах, вищих навчальних закладах, різноманітних установах. В 1981 році Петро Соломатін брав участь у написанні книги «История городов и сёл УССР (Николаевская область)».

В статті «По улицам Николаева» [63; 4] П. Соломатін пише: «Мы намерены в ближайшее время начать заочную экскурсию читателей «Южной правды» по скверам, паркам, площадям и улицам Николаева, ближе познакомимся с их историей и достопримечательностями» – і ним було підготовлено кілька публікацій. А в 1986-1987 роках до 200-річчя Миколаєва Петро Соломатін проводив конкурс знавців рідного міста серед читачів газети «Южная правда». В його особистому архіві зберігаються листи найактивніших читачів. В 1986 році за заслуги у справі виявлення, охорони, збереження та пропаганди пам'ятників історії Петру Івановичу Соломатіну було присвоєно звання Почесний член Української спілки охорони пам'ятників з врученням нагрудного знака і Почесної грамоти.

Таким чином слід зазначити, що дослідницька, просвітницька, науково-екскурсійна та громадська діяльність краєзнавця Петра Соломатіна здійснила вагомий внесок в підвищення історичної культури миколаївців,

збереження історичної спадщини, дослідження окремих історичних подій, фіксацію історичного процесу епохи, учасником якого він був сам, та випуск значного масиву краєзнавчого матеріалу, залишила помітний слід в краєзнавчому русі південного регіону і за-

слуговує на подальше вивчення дослідниками та врахування його висновків і пропозицій щодо збереження історичного обличчя міста та історичної пам'яті.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Гаврилова І. В. З історії краєзнавства Миколаївщини (1944-1960 рр.) / І. В. Гаврилова // Історія. Етнографія. Культура. Нові дослідження: VI Миколаївська обласна конференція. – Миколаїв, 2006. – С. 38–40// Наукові праці: науково-методичний журнал. – Миколаїв: Вид-во МФ НаУКМА, 2002. – Вип. 2.
2. Вулиці Миколаєва розповідають (до 200-річчя міста). Рекомендований покажчик літератури / Збірка державної обласної універсальної наукової бібліотеки ім. О.Г.Мирьова. – Миколаїв, 1986. – 38 с.
3. Історичне краєзнавство на Миколаївщині наприкінці XVIII – на початку XXI століття : монографія / Г. В. Бабійчук, В. П. Шкварець; за редакцією В. П. Шкварця. – Миколаїв : Іліон, 2013. – 364 с.
4. Николаевцы. Энциклопедический словарь. – Николаев : Возможности Киммерии, 1999. – С. 312
5. Особистий архів Петра Соломатіна.
6. Соломатин П. Как был основан наш город / П. Соломатин // Бугская заря. – 1959. – 02 сент.
7. Соломатин П. Як виник Миколаїв / П. Соломатин // Південна правда. – 1983. – 13 січ.
8. Соломатин П. Заснування міста / П. Соломатин // Ленінське плем'я. – 1986. – 30 січ.
9. Соломатин П. М. І. Кутузов на Миколаївщині / П. Соломатин // Південна правда. – 1958. – 27 квіт.
10. Соломатин П. Пам'ятник полководцю / П. Соломатин // Ленінське плем'я. – 1967. – 28 квіт.
11. Соломатин П. Адмірал Бутаков / П. Соломатин // Південна правда. – 1945. – 10 жовт.
12. Соломатин П. Флотоводець П.С. Нахімов у Миколаєві / П. Соломатин // Південна правда. – 1958. – 01 черв.
13. Соломатин П. М.Л. Фалеев / П. Соломатин // Південна правда. – 1957. – 29 лист.
14. Соломатин П. Герої Меркурія / П. Соломатин // Ленінське плем'я. – 1983. – 26 черв.
15. Соломатин П. За проектом великого зодчого / П. Соломатин // Ленінське плем'я. – 1983. – 09 лип.
16. Соломатин П. Адмірал Лазарев / П. Соломатин // Південна правда. – 1946.
17. Соломатин П. Н.И. Пирогов в Николаеве / П. Соломатин // Южная правда. – 1982. – 23 апр.
18. Соломатин П. Український Ломоносов / П. Соломатин // Ленінське плем'я. – 1973. – 10 лют.
19. Соломатин П. Автор голубой дуги / П. Соломатин // Южная правда. – 1980. – 21 сент.
20. Соломатин П. Конструктор ракет / П. Соломатин // Ленінське плем'я. – 1986. – 12 квіт.
21. Соломатин П. У истоков ракетодинамики / П. Соломатин // Южная правда. – 1967. – 12 апр.
22. Соломатин П. Вулиця Артилерійська / П. Соломатин // Ленінське плем'я. – 1986. – 24 черв.
23. Соломатин П. На месте старого Магистрата / П. Соломатин // Южная правда. – 1979. – 26 авг.
24. Соломатин П. Самое ценное надо сохранить / П. Соломатин // Южная правда. – 1977. – 21 июня.
25. Соломатин П. Поиски дома В.И. Даля / П. Соломатин // Южная правда. – 1982. – 16 окт.
26. Соломатин П. На трассе Индоевропейского телеграфа / П. Соломатин // Южная правда. – 1970. – 16 авг.
27. Соломатин П. Требуется реставрации / П. Соломатин // Южная правда. – 1984. – 19 сент.
28. Соломатин П. Богатырь русской оперы в Николаеве / П. Соломатин // Южная правда. – 1973. – 11 февр.
29. Соломатин П. Маяковский на півдні України / П. Соломатин // Південна правда. – 1963. – 19 лип.
30. Соломатин П. Пушкин на Миколаївщині / П. Соломатин // Південна правда. – 1957. – 02 черв.
31. Соломатин П. Поэт и журналист / П. Соломатин // Вестник Прибужья. – 1986. – 27 июня
32. Соломатин П. Автор «Дубинушки» / П. Соломатин // Южная правда. – 1986. – 07 сент.
33. Соломатин П. Горький в Прибужье / П. Соломатин // Вестник Прибужья». – 1986. – 18 июля
34. Соломатин П. Спустя сто лет / П. Соломатин // Южная правда. – 1962. – 18 сент.
35. Соломатин П. Голос сельского учителя / П. Соломатин // Южная правда. – 1968. – 15 дек.
36. Соломатин П. Заснування газети в Миколаєві / П. Соломатин // Південна правда. – 1958. – 30 лист.
37. Соломатин П. Столетие городской почты / П. Соломатин // Южная правда. – 1979. – 08 сент.
38. Соломатин П. От линейки до такси / П. Соломатин // Южная правда. – 1982. – 05 дек..
39. Соломатин П. Первые междугородные матчи по футболу / П. Соломатин // Южная правда. – 1967. – 07 янв.
40. Соломатин П. Коли забили перший гол / П. Соломатин // Південна правда. – 1976. – 20 лип.
41. Соломатин П. Ювілей велосипеда / П. Соломатин // Південна правда. – 1976. – 08 лип.
42. Соломатин П. На автомобілі по Миколаєву / П. Соломатин // Південна правда. – 1975. – 07 вер.
43. Соломатин П. Автомобильная гонка Николаев-Одесса / П. Соломатин // Южная правда. – 1982. – 09 дек.
44. Соломатин П. По улицам Николаева / П. Соломатин // Южная правда. – 1985. – 11 июня
45. Соломатин П. Стрелка / П. Соломатин // Південна правда. – 1983. – 03 квіт.
46. Соломатин П. Ліски / П. Соломатин // Південна правда. – 1982. – 26 груд.
47. Соломатин П. Спаське урочище / П. Соломатин // Південна правда. – 1956. – 08 вер.

48. Соломатин П. Бугские мосты / П. Соломатин // Южная правда. – 1973. – 25 мар.
49. Соломатин П. Вознесенськ / П. Соломатин // Південна правда. – 1944. – черв.
50. Соломатин П. Бугские мосты / П. Соломатин // Южная правда. – 1964. – 18 июля
51. Соломатин П. Строится речной вокзал / П. Соломатин // Южная правда. – 1976. – 11 сент.
52. Соломатин П. С пульта дежурного / П. Соломатин // Южная правда. – 1977. – 08 дек.
53. Соломатин П. Соляні / П. Соломатин // Південна правда. – 1983. – 20 лют.
54. Соломатин П. Вздовж по Пушкінській / П. Соломатин // Південна правда. – 1974. – 04 черв.
55. Соломатин П. Навігация завершилась / П. Соломатин // Южная правда. – 1977. – 18 дек.
56. Соломатин П. Помогает «КИСИ-5» / П. Соломатин // Южная правда. – 1978. – 07 апр.
57. Соломатин П. Интересное дерево / П. Соломатин // Южная правда. – 1985. – 28 февр.
58. Соломатин П. Старовинна брошура про Миколаїв / П. Соломатин // Ленінське плем'я. – 1970. – 18 квіт.
59. Соломатин П. Рідкісна брошура про місто корабелів / П. Соломатин // Південна правда. – 1964. – 14 серп.
60. Соломатин П. По Південному Бугу / П. Соломатин // Південна правда. – 1976. – 01 серп.
61. Соломатин П. По дорогам нашего края / П. Соломатин // Южная правда. – 1967. – 23 лип.
62. Соломатин П. По родному городу / П. Соломатин // Южная правда. – 1976. – 12 вер.
63. Соломатин П. По улицам Николаева / П. Соломатин // Южная правда. – 1985. – 11 июня.

Ryabchikova N.,

deputy director of educational work Nikolaev school №50

PETER SOLOMATIN: ETHNOGRAPHER, THE JOURNALIST

Article by Ryabchikova Natalia «Peter Solomatin: the ethnographer, the journalist,» contains information about the biographical data and scientific heritage of historian Peter Solomatin. The article presents a review of articles by a local journalist, analyzes the main directions of its research, education, scientific excursions and social activities. The author raises the issue of the need to preserve the research legacy of Peter Solomatin and to further study it by the researchers, taking into account its conclusions and proposals to preserve the historic face of the city and historical memory.

Key words: *ethnography, main directions, scientific excursions, historical memory.*

Рецензенти: *Сінкевич Є. Г., д-р іст. наук, професор;
Котляр Ю. В., д-р іст. наук, професор.*

© Рябчикова Н., 2016

Дата надходження статті до редколегії 06.10.2016